

Asia: VN/27452/2020/

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

Esityksen perusteluissa on tuotu hyvin esiin julkisuusperiaatteen ja yleisön tiedonsaantioikeuden merkitys demokraattisessa yhteiskunnassa. Toiminnan rakenteet ja menettelytavat ovat muuttuneet olennaisesti sitten voimassa olevan julkisuuslain säätämisen, eikä lain ajantasaistamista ole syytä lykätä millään

perusteella.

Julkisuuslain soveltamisala on nykyisellään ongelmallisen kapea muun muassa muihin Euroopan maihin verrattuna (s. 23, mm. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus 2021). Soveltamisalan laajentaminen on sekä julkisuusperiaatteen että sen tosiasiallisen toteutumisen kannalta välttämätöntä. Myös terminologian yhtenäistäminen ja lain yleinen selkeyttäminen on tärkeää. Esityksessä on varsin onnistuneesti ratkaistu useita nykylain sisältämiä ongelmia. Tässä yhteydessä käsittelemättä jääneitä, voimassa olevan julkisuuslain 24 §:n mukaisia salassapitoperusteita on syytä tarkastella nopealla aikataululla erikseen ja saattaa mahdolliset muutokset voimaan myöhemmin.

Julkisuuslaki on olennaisesti yhteiskuntaamme vaikuttava, ensisijaisesti kansalaisten oikeuksia turvaava laki. Näin ollen sen vaikutuksia tulee arvioida ensisijaisesti kansalaisten tiedonsaannin ja demokratian edistämisen kannalta.

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Hyvän hallinnon ja julkisuusperiaatteen ulottaminen kaikkeen hallintotehtävien hoitamiseen on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa. Avoimuus lisää luottamusta julkisen hallintotehtävän hoitoa kohtaan. Mikäli näitä tehtäviä annetaan muun kuin viranomaisen hoidettavaksi, tulisi ne joka tapauksessa hoitaa tavalla, joka kestää julkisenkin tarkastelun. On syytä huomata, että julkisuusperiaatteesta voidaan poiketa vain välttämättömistä syistä. Esimerkiksi mahdollinen työmäärän lisääntyminen ei ole välttämätön syy. Välttämätön salassapito voidaan turvata edelleen salassapitoperusteilla.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Kuten työryhmämietinnössä esitetään, on julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen myös julkisyhteisöjen määräysvallassa oleviin yksityisoikeudellisiin yhteisöihin erittäin tärkeää. Hyvän hallinnon ja julkisuusperiaatteen ulottaminen laajalti julkisen sektorin määräysvallassa olevaan toimintaan sen juridisesta organisaatorakenteesta riippumatta on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa. Julkisen sektorin omistamat yhtiöt ovatkin laajalti julkisuussäätelyn piirissä Euroopassa.

On todettava, että valittu ratkaisumalli sisältää edelleen merkittäviä julkisuuden rajoituksia muun muassa kilpailuilla markkinoilla toimimiseen liittyvien tietojen osalta. Muutoin välttämätön salassapito turvataan salassapitoperusteilla kuten tähänkin asti. On syytä huomata, että julkisuusperiaatteesta voidaan poiketa vain välttämättömistä syistä. Esimerkiksi mahdollinen työmäärän lisääntyminen ei ole välttämätön syy.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuuskäytön vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

-

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaationne näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

-

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

-

2 luku

-

3 luku

-

4 luku

Mietinnössä esitetään, että viranomainen voi kieltäytyä tietopyynnön toteuttamisesta, jos se edellyttäisi viranomaiselta lain tarkoitus huomioon ottaen ilmeisen kohtuuttomia toimia. Vastuullisesti toimivat journalistiset mediat tekevät osana työtään tietopyyntöjä, joiden avulla yleisöjulkisuus ja kansalaisten oikeus tietoon käytännössä toteutuu. Journalistin tekemä tietopyyntö liittyy siis olennaisesti julkisuuslain tarkoitukseen. Jatkovalmistelussa olisi selvyyden vuoksi hyvä todeta tämä. 4 luvun 16 §:n perusteluihin voisi lisätä erillisen maininnan, jonka mukaan journalistisessa tarkoituksessa tekemä tietopyyntö on suorassa yhteydessä lain tarkoitukseen, eikä kyseinen säännös siis oikeuta kieltäytymään journalistisessa tarkoituksessa tehdyn työläänkään tietopyynnön toteuttamisesta. Pyyntöön journalistinen tarkoitus voi ilmetä esimerkiksi siitä, että pyynnön taustalla on sananvapauslain mukaan toimiva tai Julkisen sanan neuvoston jäsenmedia.

5 luku

-

6 luku

-

7 luku

-

8 luku

-

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

-

Oras Tytti
Suomen Journalistiliitto ry